

УДК 821.162.1'05.09

Сухарева С.

ORCID ID: 0000-0001-5039-582X

ІСТОРІЯ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПОГРАНИЧЧЯ ЯК ІМПЕРАТИВ ТВОРЧОСТІ ЛІТЕРАТУРНОЇ ГРУПИ “ЗЕВОНІЯ”

Анотація. У статті висвітлено історичні мотиви та інспірації творчості літературної групи “Зевонія”. Звернено увагу на вплив історичної доби (період Листопадового повстання поляків та перебування під російським гнітом), а також попередні віхи польської та української історії, які були дороговказами до національного визволення. Враховано особливості розвитку українофільства у межах загального слов’янофільського руху першої половини XIX століття. Визначено вплив наукової концепції Зоріана Доленги-Ходаковського на трансформацію історичного підходу до рецепції слов’янської літератури в цілому, та польської й української зокрема. Проаналізовано особливості народного історизму, який поєднував слов’янофільські мотиви польських та українських митців і вповні виразився у програмних творах “Зевонії”.

Ключові слова: слов’янофільство, українофільство, історизм, польсько-українське пограниччя, “Зевонія”, романтизм.

Інформація про автора: Сухарева Світлана, координатор Інституту Польщі, доктор філологічних наук, доцент, професор і завідувач кафедри полоністики і перекладу, Волинський національний університет імені Лесі Українки.

Електронні адреси: svitlanasuhareva@gmail.com

Sukhareva S.

THE HISTORY OF THE POLISH-UKRAINIAN BORDERLAND AS AN IMPERATIVE FOR THE CREATIVITY OF THE LITERARY GROUP “ZIEWONIA”

Abstract. The article highlights the historical motives and inspirations of the literary group “Ziewonia”. Attention is drawn to the influence of

the historical era (the period of the November Uprising of the Poles and being under Russian oppression), as well as previous milestones in Polish and Ukrainian history, which were signposts to national liberation. The peculiarities of the development of Ukrainophilism within the general Slavophilism of the first half of the 19th century are taken into account. The place of the scientific concept of Zorian Dołęga-Chodakowski on the transformation of the historical approach to the reception of Slavic literature in general, and Polish and Ukrainian in particular, is determined. In addition to the influence of famous historians, it is also worth highlighting the extraordinary role of the Society of Friends of Science in Lviv. It was from there that ideas about the transformation of historical models came in order to revive the people's struggle and patriotic sentiments in society.

Along with chronicle historicism and Walterscottism, the writers of the "Ziewonia" group in their works highlight the principles of folk historicism, which is largely based on Ukrainian folklore. Song folk images and plots, historical events from Dum are the basis of most of the poetic works of representatives of the "Ziewonia" group. Some of them have clearly expressed anti-Ottoman motives. Thus, Seweryn Goszczyński's work "Kościelisko" was written in the spirit of folk historicism, as it depicts the struggle of the inhabitants of the Carpathian region against the Tatar army.

The presence of a common enemy among the Ukrainian and Polish peoples from previous centuries is transferred to the first half of the 19th century, when such an enemy was the Russian Empire and other imperialist conquering states. Therefore, inspirations of national liberation can be found everywhere in the poetry, prose and drama of "Ziewonia". The key in historical inspiration was the image of a folk hero or a Cossack. Slavophilic writers successfully put into practice the program principle of "Ziewonia" dedicated to history, in particular literary and critical reflections on the place of Galician writing.

Key words: Slavophilism, Ukrainophilism, historicism, Ukrainian-Polish borderland, "Ziewonia", romanticism.

Information about author: Sukhareva Svitlana, coordinator of the Polish Institute, habilitated doctor of philological sciences, docent, professor and head of the department of Polish studies and translation, Lesya Ukrainka Volyn National University.

E-mail: svitlanasuhareva@gmail.com

Suchariewa S.

HISTORIA POGRANICZA POLSKO-UKRAIŃSKIEGO JAKO IMPERATYW TWÓRCZOŚCI GRUPY LITERACKIEJ “ZIEWONIA”

Streszczenie. W artykule zostały ukazane historyczne motywy i inspiracje twórczości grupy literackiej “Ziewonia”. Zwrócono uwagę na wpływ epoki historycznej (okres powstania listopadowego Polaków i presje ze strony Rosji) oraz poprzednie etapy polskiej i ukraińskiej historii, które ukształtowały kierunek wyzwolenia narodowego. Uwzględniono osobliwości rozwoju ukrajinofilstwa w ramach ogólnego słowianofilstwa w pierwszej połowie XIX wieku. Zostało określone miejsce koncepcji naukowej Zoriana Dołęgi-Chodakowskiego na transformację historycznego podejścia do recepcji słowiańskiej literatury ogólnie i polskiej i ukraińskiej w szczególności. Przeanalizowano osobliwości historyzmu narodowego łączącego motywy słowianofilskie polskich i ukraińskich pisarzy, co w pełni zostało ukazane w dziełach programowych “Ziewonii”.

Wyrazy kluczowe: słowianofilstwo, ukrajinofilstwo, historyzm, pogranicze polsko-ukraińskie, “Ziewonia”, romantyzm.

Nota o autorze: Suchariewa Switłana, koordynatorka Instytutu Polski, dr hab, docent, profesor i kierowniczka katedry polonistyki i przekładu, Wołyński Uniwersytet Narodowy im. Łesi Ukrainki.

E-mail: svitlanasuhareva@gmail.com

У процесі формування світоглядних основ творчості літературного угруповання “Зевонія” важливе місце відведено історичній проблематиці та її політичному контексту. У світлі сучасних історичних подій ці інспірації важливі та актуальні, оскільки в черговий раз розкривають місце історії в літературі, а відтак в ідеях збереження власної ідентичності. Іншою причиною актуалізації цих літературознавчих студій є незначна обізнаність сьогоденішнього читача та науковця слов’янофільською проблематикою, у коло якої гармонійно вписується обрана нами тема.

“У ті часи передусім важко було визначити зрозумілі сьогодні межі між типами зацікавлення минулим поета та історика.

Тоді справді історик у професійному плані був набагато ближчим до поета, аніж в сьогоднішні часи великого постструктурального наближення літератури до історіографії, історичних наук до мистецтва” [22, с. 40].

Історичною проблематикою творчого доробку літературного угруповання “Зевонія” займалися такі вчені, як А. Горячко-Борковська [8], З. Кларнерувна [16], С. Пігонь [18], К. Поклевська [19], М. Рущинська [20], М. Якубець-Семкова [13], М. Юнкерт [15], та ін. Їх опрацювання враховані в ході проведеного нами дослідження. Окрім цього, в основу аналізу покладено твори альманаху “Зевонія” [23].

А. Вітковська, підкреслюючи роль історичних інспірацій “Зевонії”, зазначала їх синкретичний характер: *“Зворушливим є це поєднання молодості і повернення до старовини, молодості і давніх богів, авангардного перевороту і покори перед минулим” [21, с. 26].*

Враховуючи вплив історії початку ХІХ століття на помисли тодішньої інтелігенції, варто пригадати, що саме в завдяки ній формувалися ідеї слов’янофілів, які мали на меті відбудувувати національну свідомість слов’янських народів, зокрема поляків та українців.

На думку Йоганна-Готфріда Гердера, визначного німецького мислителя та фольклориста, велич суспільної спадщини слов’янства неоціненна. Зокрема, він писав: *“Коло мінливого часу крутиться у незворотньому напрямі. У зв’язку з тим, що ці народи здебільшого займають території, які могли б стати найгарнішими в Європі, якби були повністю доглянуті і доступні для торгівлі, і в зв’язку з тим, що можна сподіватися, що право і політика в Європі все більше сприятимуть не воєнним настроям, а тихій праці і мирним торгівельним відносинам між народами, зрештою і ви, народи, сьогодні так глибоко знедолені, хоч колись були працюючі і щасливі, пробудитесь з довгого і важкого сну, визволившись із ланцюгів неволі, і будете розпоряджатися – як своєю власністю – вашими чудовими просторами...” [12, с. 327].*

Історичну тематику в межах слов’янофільства розвинув відомий тогочасний дослідник старовини Зоріан Доленга-Ходаковський. Ганна Шурмінська, наголошуючи на ролі Ходаковського

у формуванні творчості «зевончиків», у своєму дисертаційному дослідженні зазначає: *“У його розумінні, історична хронологія безпосередньо перекладається на тривалість подорожі. Мандрівка як спосіб пізнання минулого була одним із елементів, які надихали послідовників Ходаковського на пошуки історичної правди у відродженні слов’янського світу”* [4, с. 62].

Домінік Магнушевський, апелюючи в «Зевонії» до його ідей, писав:

“Ja idę ztamtąd!” woła “widziałem, jak całą
Ojce nam zostawili ziemię; w niej zostało
Więcej pamiątek, śladów, dawniejsza to księga
Jak wszystkich greckich mistrzów; ona kości sięga
Sławian” [17, с. 5].

Не всі представники “Зевонії” так активно, як Д. Магнушевський, відгукнулися на науку З. Доленги-Ходаковського, проте її вплив – меншою чи більшою мірою – присутній у всіх без винятку творах «зевончиків».

Творчість літературного угруповання “Зевонія” формувалася не виключно у польському кліматі, а з врахуванням особливостей польсько-українського пограниччя. Саме тому місцем їхньої діяльності став Львів. У ті часи не простежуємо політичної та між-національної протидії між поляками та українцями, тому можемо ствердити, що формувався єдиний слов’янофільський рух, в якому однаковою мірою творили представники обох народів. Іван Франко так оцінив їхній вклад у розвиток слов’янофільських ідей та літератури: *“Особливо треба тут піднести вплив Тадея Василевського на Шашкевича, братів Борковських на Вагилевича, далі Бельовського, Слотвінського, Росцішевського і других поляків, з котрими наші руські писателі часто і дружно стикалися. З іншого боку, проявлялися на них впливи польські, іменно впливи тої демократично-революційної пропаганди, що, виходячи від польської еміграції з Франції та Бельгії, проявлялася в численних польсько-патріотичних конспіраціях, в пробах усної та писемної пропаганди, між іншим, і між руським народом і між руською ін-*

телігенцією, то єсть головно між питомцями духовної семінарії. Деякі з тих пропагандистів, як Ценглевич, М. Попель, хоч поляки, писали дещо по-руськи і мусять зайняти бодай скромне місце в історії руської літератури” [3, с. 63].

Галичина здавна асоціювалася як пограничні терени, міжкультурний простір, що засвідчує “Щоденник подорожі до татарів” Северина Гощинського, який також належав до слов’янофільського руху [9]. Вона була інспірацією формування спільного літературного простору, в якому плідно розвивалися національні ідеї. До цього варто додати поетичну творчість Антонія Мальчевського, Северина Гощинського і Юзефа-Богдана Залеського як представників “української школи” в польській літературі. Загалом “жодна з провінцій, що входила до складу Речі Посполитої, не мала на перших порах розквіту польської поезії після 1821 року стільки сильних стимулів і багато матеріалу, як Україна” [6, с. 119].

Роман Кирчів у романтичних ідеях польських письменників відзначив значні українофільські, зокрема козакофільські мотиви: “Дуже істотна й та обставина, що більшість пов’язаних із Україною польських письменників походило із дрібної і збіднілої шляхти. Відповідно, вже за своїм соціальним станом вони були досить близькими до українського народного середовища, яке їх оточувало. Нерідко такі дрібномаєтні і розорені шляхетські сім’ї чиновників та орендаторів входили в контакти з українськими селянами, добре пізнавали народних побут, традиції, вивчали українську мову” [1, с. 27].

Водночас ми уже зазначали важливість пограничної фольклорної спадщини та власне українських пам’яток старовини, перекладові яких “зевончики” присвятили особливу увагу [2]. Зв’язок між нею та історичними мотивами більш, ніж очевидний, проте ця проблематика настільки широка, що могла б стати предметом окремого наукового дослідження.

Вплив локальних середовищ інтелектуалів та митців теж був у цій справі вагомий. Зокрема, основні історичні мотиви у слов’янофільських творах галицьких письменників варто розгля-

дати кризь призму діяльності львівського Товариства Приятелів Наук, яке зверталось до “зевончиків” із численними пропозиціями на благо відродження спільної слов’янської культури. Серед цих ідей провідною була ідея братерства, яку неможливо було в ті часи розвивати ніяк інакше, як тільки в конспірації. Також заклики до втілення історизму в літературі не могли бути прозорими та відвертими, бо привернули б критичний погляд цензури, яка і так чимало авторів не допускала до слова. Зрештою це і стало головною причиною занепаду діяльності літературного угруповання у недалекому майбутньому.

Про полонофільство як вияв історичної концепції відновлення суспільства і нації, проте у його поміркованій та зваженій версії, роздумував Юзеф Дунін-Борковський у “Слов’янських піснях”. Поет мріяв про те, щоб Польща не лише визволилася, а й головувала у слов’янській співдружності з огляду на її вагоме державотворче минуле. Однак науковці справедливо зауважують, що це лише один із виявів історичних інспірацій та впливів.

Кристина Поклевська зі значним упередженням описала історичні горизонти творчості “зевончиків”, вважаючи, що ці автори, *“прагнувши вдивлятися у майбутнє, і далі постійно вдивлялися в крилицю міфологізованої давнини, обмежуючи свої горизонти парканами батьківщини”* [19, с. 200].

Марія Яньон не менш критично підійшла до новаторських тенденцій у трактуванні “зевончиками” історичного минулого, у чому ми переконуємося після розшифрування поняття нового романтизму. Дослідниця писала: *“Після 1831 року в країні не існувало умов для зміни літературних епох [...], хоча такі спроби спостерігаємо в літературній групі “Зевонія”, яка насправді продовжувала певні ідеї літератури, яка існувала до повстання”* [14, с. 147].

Зважаючи на ці факти, деякі дослідники зосереджувалися на регіоналізмі “Зевонії”, що є обмеженою концепцією відтворення в літературному просторі історичної дійсності. Натомість історичні інспірації польсько-українського пограниччя на європейському тлі надавали творам цих авторів глибоко індивідуальних рис, але

не обмежували їх кресовим характером, периферійністю чи регіоналізмом. Прикладом такої європеїзації слугувала, поміж іншим, практика перекладів із інших національних культур.

Історичні інспірації “зевончиків” не зводилися до язичницького відновлення традицій, а й були глибоко закорінені у християнську культуру. У більшості випадків маємо справу з літописним історизмом і романтичним вальтерскоттизмом, які кожен на свій спосіб створювали клімат минулих епох, проте Аліна Горячко-Борковська слушно пропонує звернути увагу на не менш важливі елементи народного історизму [8, с. 391].

Принципи народного історизму, розвинені як поляризація двох категорій – “свій” і “чужий”, зосереджували авторську увагу на відомих історичних постатях Речі Посполитої, як от королеві Ядвізі, Петрові Пшонці та ін., а також на героях давнього українського епосу. Северин Гощинський заявив про це у своїй народницькій декларації “Нова епоха в польській поезії” в 1835 році, через рік після виходу в світ першого тому альманаха “Зевонія” [10, с. 237].

У власному поетичному доробку письменник виявив це у “Костелищі”, не позбавленому значних регіональних віянь. Натомість найяскравішими зразками народного історизму в романтизмі на прикладі лірики Гощинського стали такі твори, як “Військо королеви Ядвіги”, “Петро Пшонка Ясеньчик” і “Нодам”. Картину народництва доповнювали “Захист Терембовлі” Олександра Дуїна-Борковського і “Курпі” Казимежа Вуйціцького. Особливо промовистим був образ заснулого у Татрах війська королеви Ядвіги. Легенди при цьому часто перегукувалися з реальністю (партизанською діяльністю польських ватажків) та наново інтерпретованою народною творчістю про нове міфічне військо із свентокшиських лісів. *“У 1833 році, у той час, коли розпочався в Галичині партизанський рух, ходили в народі дивні слухи, що у свентокшиських лісах з’явилося якесь військо, яке тільки інколи вдавалося побачити. Що то було за військо і з якою метою з’являлося, цього не знав ніхто. Однак всі були згідні, що це явище провіщало якість важливі для Польщі події, а в народі назвали його „Військом короле-*

ви Ядвіги” [9, с. 97]. Подібний міфологізм простежуємо у зразках чорного романтизму Гощинського – поемах “Канівський замок” і “Бенкет помсти”. Українські мотиви у цій літературі спонукали до розвитку саме козакофільських інспірацій презентованої поезії. Письменник брав безпосередню участь у партизанському русі пропольського характеру, проте ідеї українського народництва йому теж були близькі, про що він згадував у “Щоденнику...”.

Ганна Шурмінська слушно пропонує звернути увагу ще на одну історичну постать, зображену в творі С. Гощинського, оскільки саме з нею пов’язана проблема державної зради. *“Нодам – історичний персонаж із періоду війн хрестоносців, який підступом, як і Конрад Валленрод, боровся з ворогами. Знаковим стало його протиставлення іншому історичному персонажу – Ясеньчику, який, прагнучи помститись Казимирові Великому, підступно привів до Польщі литовців. Підкреслено негативне ставлення Ясеньчика до своїх підданих, яким він під час полювання нищив ниви, за що “король селян” його покарав. Персонаж твору загинув від рук ворогів, розчарованих невдалим походом”* [4, с. 71]. Подібний мотив простежується у драмі “Радзейовські” Д. Магнушевського.

Традиційні історичні мотиви, пов’язані з антитурецькою боротьбою, використані у “Захисті Терембовлі” А. Дуніна-Борковського, а відсіч шведській навалі під час Північної війни – у повісті “Курпі” К. Вуйціцького. Ця проблематика визволення простежується у польській літературі, як попереднього, так і наступного літературних періодів. Однак, на відміну від них, у першій половині ХІХ століття в Галичині вона була щедро наповнена регіональними елементами та фольклорними мотивами.

Таку ж народну канву простежуємо у творі “Суботка” С. Гощинського, розміщеного як фрагмент в першому томі альманаху “Зевонія”, в якому також анонсовано написання майбутньої об’ємної поеми на цю тему. Тим не менше запропонований фрагмент за життя письменника так і залишився недоповненим [11, с. 181]. Інші розділи поеми дійшли до сучасників у формі рукопису вже після смерті автора. Підгалля з його фольклорними джере-

лами стало для письменника натхненням, на що звернув увагу у своєму дослідженні С. Пігонь [18, 214–222].

Гощинський описав народне свято, відоме нам як Івана Купала, вказавши на його давнє походження і вміло обіграв цей матеріал в історичному плані. Зокрема, він писав: *“Ця урочистість слов’янських народів, відома у різних племенах під різними назвами [...]. Жителі одного або декількох поселень збиралися в одному місці, розводили велетенське вогнище, танцювали довкола нього, співали, вдавалися до різних ворожінь, то скачучи через вогонь, то пускаючи на воду вінки. Це були справжні слов’янські ігрища чи свято вогню, оздоблене урочистою таємничістю релігії і всією красою поезії. Я зрозумів її суть і передав у сьогоднішній поезії. Про Суботку згадують наші літописці, через неї виникли пісні Яна Кохановського, однак вони, через наслідування іноземної літератури, не дають про неї жодного уявлення»* [9, с. 103]. Цей сюжет тісно переплетений із легендою про розбійника Яноша (Яносіка). Причини цього вибору джерел очевидні: *“Після перших невдалих спроб патріотичної пропаганди також серед народу околиць Підгалля Гощинський шукав можливість вписання патріотичної ідеології у гуцульський фольклор. Із цією метою використав міф про шляхетного розбійника. [...] Прагнув надати своїй розповіді рис народної легенди”* [20, с. 125].

Розповідь про Яноша (Гараша) в деяких регіонах побутує як переказ, створений на основі реальних подій. Тому С. Гощинський відіслав читача до прототипів, взятих із життя. Так, головний персонаж походив з родини Криванів. Наближення до реалістичних подій було для нього знаком наближення і визволення усїєї Польщі, в тому числі і Галичини, від тогочасних поневолювачів. Така єдність поколінь мала повчальне і патріотичне звучання.

Znać go po wzroście, znać go po wejrzeniu,
Żaden mu góral w niczym nie zrównywa,
Słynie jak Krywań [11, с. 107].

Образ розбійника в “Суботці” трансформується у національного визволителя, так само як образи козаків у численних

слов'янофільських думках і думках. Психологічні портрети персонажів дуже яскраві, адже окрім героїзму, проявляють цілу гаму почуттів і мають право помилятися та в багатьох ситуаціях бути слабкими. Надмір цих почуттів цілком відповідав духові романтизму та сентименталізму. М. Рущинська пропонує з цього приводу поглянути на козаччину в польській історії під новим кутом зору: *“Світ козаччини не став для „зевончиків”, як це було в поезії між повстаннями, видом притулку чи екзотичним місцем втечі від світу. Він залишався для них постійно присутнім в історії”* [20, с. 162]. Натомість в інших творах ‘зевончики’ прагнули уникнути сентименталізму. *“Виняток становлять хіба що вірші “Моя хата” й “Тужлива” А. Дуніна-Борковського і “Скрипаль на даху” та “До тридцятирічної коханки” С. Гощинського, де любовний сюжет уміщався в типову сентиментальну схему”* [4, с. 75].

Народним духом пройняті описи давніх ворожінь і замовлянь, природо-жних хрестів, каплиць і курганів, які водночас є свідками історії.

Weźmij, siostró, garstkę piasku,
 Posiej piasek na kamieniu;
 Co dzień chodź o zorzy brzasku,
 Piasek zmywaj w łez strumieniu;
 Jeśli piasek zejdzie, skwitnie
 Jak na wiosnę wiśni sad,
 Wtedy z wojny wróci brat [5, с. 21].

Символічність історичних пісень для слов'янофільських поетів була вихідним матеріалом, який надавав естетики суворим реаліям історії та щоденного життя. Що більше, С. Гощинський наголошував на вищості української пісні над іншими не тільки з огляду на мелодію, а й за змістовими та стилістичними параметрами. Натомість збирач фольклору українсько-польського пограниччя Вацлав з Олеська до такого самого високого рангу підніс і польську народну пісню.

Історична пісня, дума, думка – це ті поетичні форми, в межах яких прославлялись не тільки звитяги поляків і українців, а й їхні падіння та невдачі, які ставали кроками до наступних перемог і формували міць національного духу. На це звернув увагу Август

Бельовський, коли писав: *“В історії кожного народу є місця, які, окрім того, що своєю неординарністю підносять вартість великої драми, яка розігрується на світовій сцені, мають ще й таку особливість, що, розглянуті під певним кутом зору, перетворюються в надзвичайно гарну цілісність...”* [5, с. 149].

Новий погляд на поразки історії був повністю прийнятний для представників «Зевонії», які у літературі шукали зміцнення патріотизму і натхнення для подальшої боротьби. Час переслідувань, конспіративної діяльності і гострих обмежень цензури був для них випробуванням, яке можна було гідно пройти, опираючись на надійну основу. Такою подвійною основою стали для них історичні та народні мотиви.

Так, Луціан Семенський у “Трубах в Дніпрі” пригадав своїм сучасникам занепад держави за часів Болеслава Хороброго і роль цієї постаті у прогресі історії. Натомість у “Варненській потребі” він вказав на недаремну жертву короля Владислава, який загинув в бою. Так само у “Пісні про Генрика Побожного” Августина Бельовського смерть Генрика і принесена ним жертва оцінена як плідний ґрунт, на якому зростали наступні перемоги поляків. Подібну роль відведено поразці у “Волощині” Д. Магнушевського, в якій описано невдалий похід Яна Ольбрахта у волоські землі.

Оповідання “Село Серби” Л. Семенського має виразний український контекст, оскільки в ньому зображено трагічну долю і смерть Гонти, який викликає у читачів симпатію і співчуття. Водночас виникає питання, чи в польських творах такого змісту мета використаного історичного мотиву поразки залишається незмінною. Доходимо до висновку, що попри значне зближення слов'янофільських митців Польщі й України кожна зі сторін мала свою мету – боротьбу за свободу власної нації. Ця національна свідомість і самоідентифікація надає радикального змісту творам “зевончиків”, проводячи чітку межу між тим, які мотиви з історії вони використали, там тим, чому саме ці мотиви мали слугувати.

Окрім слов'янських історичних подій (здебільшого польського чи українського походження), у творах “Зевонії” зустрічаємо і інший

історичний фактаж, серед якого виділяються елліністичні мотиви, зображені у “Слов’янських піснях” Юзефа Дуніна-Борковського. Грецька історія виростає у нього до категорії міфу та народно-визвольного символу, який поєднує світи еллінів і слов’ян в одне ціле.

Підсумовуючи, зазначимо, що мотив поразки у слов’янофільському контексті сприймається як урок історії і чергова спроба піднятися з неволі, яка зрештою колись виявиться вдалою. Відтак слушним тут буде теж твердження К. Поклевської, що *“мета “зевончиків” полягала не в навчанні історії, а її “унаочненні” з метою розвитку національної свідомості”* [19, с. 227]. При цьому варто пригадати, що на польське суспільство у другій половині XIX століття чекало ще одне народно-визвольне повстання – Січневе, до якого суспільство готувалося, між іншим зростаючи на творах “Зевонії”. У цьому цінність літературної групи як рушія історії українсько-польського пограниччя.

Як бачимо, програмним гаслом “Зевонії”, присвяченим історії, були літературно-критичні роздуми про місце галицького письменства А.-Л. Дуніна-Борковського, який писав: *“Було б сміху варте зацікавлення тим, що відбувалося сто років тому, якби воно не перегукувалось із теперішнім, не мало стати спрямовувачем розуму у сьогоденні, не спонукало до дій і прагнень. [...] Тому знання історії є всього лиш розумінням, що минуле – це зерно і основа теперішнього і майбутнього”* [7, с. 133]. Уважаємо, що слов’янофільські письменники успішно втілили цей принцип на практиці, тобто у власній творчості.

Наприкінці варто підкреслити, що з огляду на вплив як української, так і польської культур на вибір стилю, жанру, тематики, художніх засобів літератури пограниччя, концепція народного історизму в слов’янофільських творах не існувала ізольовано, а перепліталася з усіма поширеними тенденціями доби. Жанрово вона виразилася у драмі, історичній пісні, думі, оповіданні тощо. В ідейному плані ця ідеологія була згідна з тогочасною польською історичною школою і втілювала прагнення повернення до старовини. Стилістичною домінантою цієї літератури стали народні мотиви, майстерно обіграні в історичному тлі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кирчів Р. «Українська школа» польського романтизму в контексті міжнародних фольклорно-літературних взаємин. *Романтизм між Україною та Польщею. Київські полоністичні студії*. Т. V. Київ, 2003. 464 с. С. 22–57.

2. Сухарева С., Яручик О. Август Бельовський і стилістичні особливості слов'янофільського перекладу першої половини XIX ст. в Галичині. *Волинь філологічна: текст і контекст*. 2020. № 29. С. 153–163.

3. Франко І. Збір. творів: У 50-ти т. Т. 41. : Літературно-критичні праці (1890–1910). Київ : Наукова думка, 1984. 683 с. С. 83.

4. Шурмінська Г. Рецепція історичного та фольклорно-міфологічного матеріалу у творчості письменників угруповання «Зевонія» : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук [Електронний ресурс]. URL: http://scc.univ.kiev.ua/upload/iblock/275/e14wnz8s9ul-2qlblupts3ojazhmyc01p/dis_%D0%A8%D1%83%D1%80%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%8C%D1%81%D0%BA%D0%B0%20%D0%93.%D0%AE..pdf (дата доступу: 12.08.2022).

5. Bielowski A., Siemieński L. Dumki. Praga : Tłocznia J. Spurnego, 1838. 104 s.

6. Chlebowski B. Literatura polska porozbiorowa. Wyd. 2. Lwów : Ossolineum, 1935. S. 119.

7. Dunin-Borkowski A. L. Uwagi nad literaturą w Galicji. *Tygodnik Literacki*. 1842. Nr 17. S. 132–135.

8. Goriaczko-Borkowska A. Pieśń historyczna Ziewończyków. *Pamiętnik Literacki*. 1959. T. 50 (3–4). S. 379–401.

9. Goszczyński S. Dzieła zbiorowe. T. 3. Lwów : Wyd. Z. Wasilewski, 1911. 213 s.

10. Goszczyński S. Nowa epoka poezji polskiej. *Powszechny Pamiętnik Nauk i Umiejętności*. 1835. T. 1. S. 213.

11. Goszczyński S. Sobótka. *Ziewonia* / Red. A. Bielowskiego. Lwów : Ossolineum, 1834. S. 181.

12. Herder J. G. Myśli o filozofii dziejów / Przeł. J. Galecki. T. 2. Warszawa : PWN. 1962. 592 s.

13. Jakóbiec-Semkowa M. Słowiańska pieśń ludowa w polskich przekładach doby romantyzmu. Wrocław : Ossolineum, 1981. 305 s.

14. Janion M. Gorączka romantyczna. Warszawa : PIW, 1975. 187 s.

15. Junkiert M. Kulturowa jedność Słowian jako powtórzenie greckich dziejów w «Pieśniach Słowiańskich» Józefa Dunina Borkowskiego. *Filhellenizm w Polsce*. Warszawa, 2012. 400 s. S. 329–335.

16. Klarnerówna Z. Słowianofilstwo w literaturze polskiej lat 1800–1848. Warszawa : Kasa im. J. Mianowskiego Instytutu Popierania Nauki, 1926. 302 s.
17. Magnuszewski D. Wstęp. Ziewonia / Red. A. Bielowskiego. Lwów : Ossolineum, 1839. S. 5.
18. Pigoń S. Studia literackie. Kraków : Wyd-wo M. Kot, 1951. 301 s.
19. Poklewska K. Galicja romantyczna (1816-1840). Warszawa : PIW, 1976. 309 s.
20. Ruszczyńska M. Ziewonia: romantyczna grupa literacka. Zielona Góra : Uniwersytet Zielonogórski, 2002. 224 s.
21. Witkowska A. Historiozoficzna lekcja romantyka. O wierszu «Do Joachima Lelewela». *Pamiętnik Literacki*. 1961. Z. 3–4. S. 23–49.
22. Zawadzka D. Mickiewicz – Lelewel: ich przyjaźń zawodowa. *Mickiewicz w Gdańsku: rok 2005* / Red. J. Bachórz, B. Oleksowicz. Gdańsk : Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, 2006. 550 s.
23. Ziewonia / Red. A. Bielowskiego. T. I. Lwów : Ossolineum, 1834 r., T. II. Wyd. I. Praga, 1838, Wyd. II, pomnożone. Strasburg, 1839.

REFERENCES

1. Kyrchiv R. The “Ukrainian School” of Polish romanticism in the context of international folklore and literary relations. [“Ukrains’ka shkola” polskoho romantyzmu v konteksti literaturnyh wzaiemyn]. *Romanticism between Ukraine and Poland. Kyiv Polonistic Studios* [Romantyzm mizh Ukrainoiu ta Polishcheiu. Kyivs’ki polonistychni studii]. Vol. V. Kyiv, 2003. 464 p. P. 22–57.
2. Sukharieva S., Yaruchyk O. August Bielowski and the stylistic features of the Slavophile translation of the first half of the 19th century in Galicia [Avhust Bielovskiy i stylistychni osoblyvosti slovianofils’koho perekladu pershoi polovyny XIX st. v Halychyni]. *Philological Volyn: text and context* [Volyn’ filolohichna: tekst i kontekst]. 2020. No 29. P. 153–163.
3. Franko I. Collection of works in 50 volumes [Zibrannia tvoriv u 50 tomah]. Vol. 41. : Literary and critical works (1890–1910) [Literaturno-krytychni praci]. Kyiv : Naukova dumka, 1984. 683 p. P. 83.
4. Shurminska H. Reception of historical and folklore-mythological material in the works of writers of the «Ziewonia» group [Recepcia istorychnoho ta folklorno-mifolohichnoho material u tvorchosti pys’mennykiv uhrupovannia “Zevonia”] : A dissertation for the degree of a Candidate of Philology [Digital resource]. URL: http://scc.univ.kiev.ua/upload/iblock/275/e14wnz8s9ul2qlblupts3ojazxmyc01p/dis_%D0%A8%D1%83%D1%80%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%8C%D1%81%D0%BA%D0%B0%20%D0%93.%D0%AE..pdf (date of access: 12.08.2022).

5. Bielowski A., Siemiński L. Dumkas. Praga : Tłocznia J. Spurny, 1838. 104 p.
6. Chlebowski B. Polish post-partition literature. Ed. 2. Lviv : Ossolineum, 1935. P. 119.
7. Dunin-Borkowski A. L. Remarks on literature in Galicia. *Literary Weekly*. 1842. No 17. P. 132–135.
8. Goriaczko-Borkowska A. Historical song of the „Ziewonia”. *Literary Diary*. 1959. Vol. 50 (3–4). P. 379–401.
9. Goszczyński S. Collection of works. Vol. 3. Lviv : Ed. Z. Wasilewski, 1911. 213 p.
10. Goszczyński S. New epok of Polish poetry. *Universal Diary of Sciences and Skills*. 1835. Vol. 1. P. 213.
11. Goszczyński S. Sobótka. *Ziewonia* / Ed. A. Bielowski. Lviv : Ossolineum, 1834. P. 181.
12. Herder J. G. Thoughts on the philosophy of history / Transl. J. Galecki. Vol. 2. Warsaw : PWN. 1962. 592 p.
13. Jakóbiec-Semkowa M. Slavic folk song in Polish translation of the Romantic era. Wrocław : Ossolineum, 1981. 305 p.
14. Janion M. Romantic fever. Warsaw : PIW, 1975. 187 p.
15. Junkiert M. The cultural unity of the Slavs as a repetition of Greek history in J. Dunin-Borkowski’s “Slavic Songs”. *Philhellenism in Poland*. Warsaw, 2012. 400 p. P. 329–335.
16. Klarnerówna Z. Slavophilism in Polish literature in the years 1800–1848. Warsaw : Mianowski Kash, 1926. 302 p.
17. Magnuszewski D. Introduction. *Ziewonia* / Ed. A. Bielowski. Lviv : Ossolineum, 1839. P. 5.
18. Pigoń S. Literary studies. Cracow : M. Kot Edition , 1951. 301 p.
19. Poklewska K. Romantic Galicia (1816-1840). Warsaw : PIW, 1976. 309 p.
20. Ruszczyńska M. *Ziewonia: romantic literary group*. Zielona Góra : University of Zielona Góra, 2002. 224 p.
21. Witkowska A. The history lesson of the Romantic. About the poem “To Joachim Lelewel”. *Lierary Diary*. 1961. Vol. 3–4. P. 23–49.
22. Zawadzka D. Mickiewicz – Lelewel: their professional friendship. *Mickiewicz in Gdańsk: in year 2005* / Ed. J. Bachórz, B. Oleksowicz. Gdańsk : Foundation for the Development of the University of Gdańsk. 2006. 550 p.
23. *Ziewonia* / Ed. A. Bielowski. Vol. 1. Lviv : Ossolineum, 1834 r., Vol. 2. Ed. I. Praga, 1838, Ed. II, multiplied. Strasburg, 1839.